

DÜNYA ÇÖLLEŞME VE KURAKLIKLA MÜCADELE GÜNÜ

17 HAZİRAN 2024

Kuraklık, dünyanın herhangi bir yerinde doğal iklim döngüsünde görülen uzun süreli kuraklık dönemini tanımlamaktadır. Kuraklıkta yağış miktarı azdır. Kuraklık, su kıtlığına neden olan yavaş başlangıçlı bir afettir¹. Yoksulluk ve uygunsuz arazi kullanımı gibi çeşitli faktörler kuraklığa karşı incinebilirliği artırmaktadır. Kuraklık su ve gıda kıtlığına neden olduğu için etkilenen toplumda hastalıkların artmasına ve ölümlere yol açmaktadır. Kuraklığın kısa süreli ve uzun süreli sağlık etkileri olmaktadır. Gıdanın bulunmasının azalmasıyla yetersiz beslenme artmaktadır. Akut yetersiz beslenme, yetersiz veya güvenli olmayan su tüketimi ve sanitasyon, yerinden edilmiş toplumda artan kalabalık nedeniyle bulaşıcı hastalık riski artmaktadır. Psikososyal stres ve ruh sağlığı bozuklukları görülebilmektedir. Yerinden edilme riski artmaktadır. Su kaynaklarının yetersizliği ve/veya sağlık çalışanlarının yerel bölgeleri terk etmek zorunda kalması nedeniyle yerel sağlık hizmetleri kesintiye uğrayabilmektedir².

Kuraklığın tarım, ekonomi, enerji ve çevre üzerinde de ciddi etkileri olabilmektedir. Her yıl dünya çapında yaklaşık 55 milyon insan kuraklıktan etkilenmektedir. Kuraklık hayvancılık ve ekinler açısından ciddi bir tehlikedir. Kuraklık insanların geçim kaynaklarını azaltmaktadır. Su kıtlığı dünya nüfusunun %40'ını etkilemektedir ve 2030 yılına kadar yaklaşık 700 milyon insanın kuraklık nedeniyle yerinden edilme riski bulunmaktadır. İklim değişikliği etkisiyle kurak bölgelerde kuraklık riski artmaktadır¹.

Arazi tahribatına başta kuraklık olmak üzere birçok etken neden olmaktadır. Arazi tahribatı gıda üretimini, geçim kaynaklarını ve üretimi olumsuz etkilemektedir. Çölleşme, verimli arazilerin çöle dönüştüğü bir arazi tahribatı şeklidir. Çölleşmenin sağlık üzerine olumsuz etkileri bulunmaktadır. Gıda ve su kaynaklarının azalması nedeniyle yetersiz beslenme riski artmaktadır. Hijyenin az olması ve temiz su eksikliğinden kaynaklanan su ve gıda kaynaklı hastalıklarda artış görülebilmektedir. Rüzgar erozyonu ve diğer hava kirleticilerinden kaynaklanan atmosferik tozun neden olduğu solunum yolu hastalıkları artmaktadır. Nüfus hareketlerinin artması bulaşıcı hastalıkların yayılmasını etkileyebilir³.

Çölleşme, arazi tahribatı ve kuraklık günümüzün en acil çevresel sorunları arasında yer almakta olup, dünya genelindeki tüm arazi alanının %40'ının bozulmuş olduğu düşünülmektedir. Sağlıklı arazi tüketilen gıdaların yaklaşık %95'ini sağlamanın yanında giyim, barınma, istihdam, geçim kaynakları konularında fayda sağlamaktadır ve insanları giderek şiddetlenen kuraklıklardan, sellerden ve orman yangınlarından korumaktadır. Her bir saniyede dört futbol sahasına eşdeğer sağlıklı arazi bozulmakta ve bozulan arazi alanı her yıl toplam 100 milyon hektara ulaşmaktadır. Artan dünya nüfusu, sürdürülemez üretim ve tüketim kalıpları, doğal kaynaklara olan talebi artırmakta ve arazilerin tahribatına neden olmaktadır⁴.

¹ [Internet] https://www.who.int/health-topics/drought#tab=tab_1 Erişim:09.06.2024.

² [Internet] https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/76224/9789241564526_section_2_eng.pdf?sequence=3 Erişim:09.06.2024.

³ [Internet] <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/climate-change-land-degradation-and-desertification> Erişim:09.06.2024.

⁴ [Internet] <https://www.unccd.int/events/desertification-drought-day/2024> Erişim:09.06.2024.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-66)

Çölleşme ve kuraklık, dünyanın tüm bölgelerini etkilemesi ve özellikle Afrika'da bu sorunlarla mücadele etmek için uluslararası toplumun ortak çalışmasına ihtiyaç duyulması nedeniyle küresel sorunlar olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Aralık 1994'te 17 Haziran gününü "Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü" olarak ilan etmiştir. Çölleşme öncelikle insan faaliyetleri ve iklimsel değişikliklerden kaynaklanır ve dünyanın en yoksul kesimini etkiler. Her gün satın alınan ürünler, tüketilen gıdalar, giyim ve seyahate dair verilen kararların hepsi arazi kaynakları üzerinde bir etkiye sahiptir. Çölleşme ve Kuraklık Günü her yıl kamu bilincini artırmak amacıyla kutlanmaktadır ⁵.

Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü'nün 2024 yılı teması "*Toprak için Birleştik. Mirasımız. Geleceğimiz*" olarak belirlenmiştir. Bu tema ile milyarlarca insanın en değerli refah kaynağı olan arazi yönetiminin geleceğine ışık tutulmaktadır. Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü'nün 2024 yılında küresel çapta kutlanmasına, sözleşmeyi imzalayan ülkelerden biri olan Almanya ev sahipliği yapacaktır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (United Nations Convention to Combat Desertification-UNCCD) sekreteryasına ev sahipliği yapan Bonn şehrinde halka açık etkinlikler düzenlenecektir. Fotoğraf sergisi, eğitim programları ve müzik performanslarının yanı sıra bu yılın temasının küresel çapta yaygınlaştırılması amacıyla gün öncesinde bir sosyal medya kampanyası başlatılacaktır ⁴.

Gün için yürütülen kampanya kapsamında oluşturulan anahtar mesajların bazıları şu şekildedir⁶:

- ✓ Toprağın bakımı nesiller arası bir sorumluluktur. Binlerce yıl boyunca insanların toprakla derin bir bağı olmuştur. İnsanların daha fazla şehirlerde yaşaması ve çalışmayı nedeniyle bu bağ kırılgan bir hal almıştır. Kırsal alanlarda gençler için istihdam fırsatlarının oluşturulması gerekmektedir.
- ✓ Dünyada 25 yaş altı bir milyardan fazla insan gelişmekte olan ülkelerde, geçimlerini sağlamak için doğrudan toprağa ve doğal kaynaklara bağımlı olan bölgelerde yaşamaktadır. Önlem alınmazsa geçim kaynakları ve gelecekleri tehlikeye girecektir. Küresel arazi düzenlemeleri gençlerin katılımıyla gerçekleştirilebilir. Müzakereler sırasında gençlerin katılımı önemlidir.
- ✓ Sürdürülebilir arazi yönetimi doğaya ve ekonomik büyümeye fayda sağlamaktadır. Arazi düzenlemelerine yatırılan bir ABD doları 30 ABD dolarına kadar getiri sağlayabilmektedir. Çölleşme, arazi tahribatı ve kuraklıktan etkilenen birçok ülkede tarım, ekonomik gelirin büyük bir payını oluşturmaktadır. Daha yeşil işler, daha yeşil bir geleceğe giden yoldur. Kırsal nüfus için iş olanakları yaratmak, insanların eko-girişimcilik fırsatlarına erişimini sağlayan ve aynı zamanda mevcut en iyi uygulamaları geliştiren bir çözümdür.
- ✓ Sürdürülebilir arazi yönetimine ilişkin teknolojiler mevcuttur. Yerel kaynakları bir araya getirerek sosyokültürel hassasiyete sahip uygun çözümler yaratmak için yerel düzeye uyarlanması gerekmektedir. Gençleri güçlendirmek, arazi düzenlemelerini ileri taşıyacak teknolojiler ve uygulamalar için kilidi açacaktır.

⁵ [Internet] <https://www.unesco.org/en/days/desertification-drought-combat> Erişim:09.06.2024.

⁶ [Internet] <https://www.unccd.int/sites/default/files/2024-04/DDD24%20key%20messages%20EN.pdf> Erişim:09.06.2024

Bu doküman, Dr. Gökçe Uğurlu tarafından, Doç. Dr. Cavit Işık Yavuz danışmanlığında 12.06.2024 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Uğurlu G, Yavuz Cİ. Dünya Çölleşme Ve Kuraklıkla Mücadele Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2023/2024-66.

[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:13.6.2024.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-66)

Türkiye’de T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2019-2030 yıllarını kapsayan Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı yürütülmektedir. Türkiye’de çölleşme, arazi tahribatı problemleri mücadelesinde uygulanacak stratejik yaklaşımlara ve yapılması planlanan çalışmalara yer verilmiştir. Çok sayıda insanı etkileyen bu küresel sorunla mücadelede tüm kurumların katılımı önemlidir. Kurumların gerçekleştirecekleri faaliyetler stratejik bir yaklaşımla eşgüdümlü ve planlı yapılmalıdır. Bu strateji ve eylem planı ile çölleşme ve arazi tahribatı konularında uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesine katkı sağlanacak, farklı kurumlarca yapılan çalışmaların iş birliği içinde etkin yürütülmesi sağlanacaktır ⁷.

Şekil 1. Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü görseli ⁸

⁷ ÇMUSEP, (2019), Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı 2019-2030, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

⁸ [Internet] <https://trello.com/c/vu7S0qTO/26-promotion-post-1> Erişim:09.06.2024

Bu doküman, Dr. Gökçe Uğurlu tarafından, Doç. Dr. Cavit Işık Yavuz danışmanlığında 12.06.2024 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Uğurlu G, Yavuz Cİ. Dünya Çölleşme Ve Kuraklıkla Mücadele Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2023/2024-66. [Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:13.6.2024.